

מנה בתורת

שינון הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ הגאון רבי שמחה זיסל בן רבי אברהם ברוידא זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 171 תוה"מ פסח תשפ"ג

סוטה יא-יז

דף יא כתוב באבשלום הנני מקים עליך רעה מביתך, ועוד נאמר וישלחנה מעמק חברון ור' חנינא בר פפא דרש מעצה עמוקה של הצדיק הקבור בחברון שאמר לו הקב"ה ידוע תדע כי גר יהיה זרעך. כתוב באבשלום כי אין לי בן, ולכאורה היו לו בנים שכתוב ויוולדו לאבשלום שלושה בנים ובת אחת, וביאר ר' יצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הראוי למלכות, ורב חסדא אומר שמקובלנו שמי ששורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו, והוא שרף ליואב, שכתוב ויאמר אל עבדי ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שעורים לכו והציתוהו באש ויציתו עבדי אבשלום את החלקה באש.

שנינו במשנה וכן לענין הטובה, ולכאורה אינו דומה כי מרים חתה שעה אחת וחכו לה ז' ימים, אביי מבאר שיש לפרש ולענין הטובה אינו כן, ורבא מקשה הרי כתוב וכן, ורבא אומר שהכוונה וכן לענין הטובה שנותנים באותה מדה אך מדה טובה מרובה ממדת פורענות.

ר' יצחק אומר שהפסוק ותחצב אחותו נאמר גם על השכינה ותחצב ויבא ה' ויתיצב, אחותו, אמור לחכמה אחותי את, מרחוק, מרחוק ה' נראה לי, לדעת כי קל דעות ה', מה ה' אלוקיך שואל מעמך יעשה כי לא יעשה אלוקים דבר, לו, ויקרא לו ה' שלום.

נחלקו רב ושמואל בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים אם הכוונה חדש ממש, או שהתחדשו גזירותיו שלא כתוב וימת וימלוך, ומה שכתוב אשר לא ידע את יוסף שעשה עצמו כאילו לא ידעו כלל, ויאמר אל עמו שנינו שכיוון שהוא התחיל בעצה שהוא אמר לעמו לכן התחילה בו הפורענות שכתוב ובכה ובעמך ובכל עבדיך.

רב חמא בר חנינא מבאר בפסוק יהיה נחמכה לו ולא כתוב להם, שהם אמרו נתחכם למושיען של ישראל שאם נדונם באש כבר נאמר כי הנה ה' באש יבא וכתוב כי באש ה' נשפט, ואם בחרב כבר נאמר ובחרבו את כל בשר, אלא נדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם, שכתוב כי מי נח זאת לי, אך הם לא ידעו שרק על כל העולם אינו מביא אך מביא על אומה אחת, או שנשבע שהוא לא יביא אך הם באים לתוכו, כמו שכתוב ומצרים נסים לקראתו, וכדברי ר"א בפסוק כי בדבר אשר זדו עליהם שהתבשלו בקדירה שבשלו, וזדו מלשון קדירה, כמו שכתוב ויזד יעקב נזיד.

ר' חייא בר אבא אומר בשם ר' סימאי שהיו ג' בעצה הזו בלעם איוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורים, יתרו שברח זכו מבני בניו לשבת בלשכת הגזית, שכתוב ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב, וכתוב ובני קיני חותן משה.

רב אבא בר כהנא מבאר בפסוק ונלחם בנו ועלה מן הארץ שלא כתוב ועלינו מן הארץ, וזה כאדם המקלל עצמו ותולה קללתו בחבירו, שנו אצל ר"א בן ר"ש בפסוק ויתנו עליו שרי מסים ולא כתוב עליהם שתלו מלבן בצוארו של פרעה ומי שאמר שהוא אסטנים אמרו לו וכי אתה יותר אסטנים מפרעה, שרי מסים מלשון השמה דבר של רידוי, ומה שכתוב למען ענותו ולא כתוב ענותם והכוונה ענותו לפרעה בסבלותם של ישראל.

נחלקו רב ושמואל בפסוק ויבן ערי מסכנות אם הכוונה שמסכנות את בניהם או שממסכנות את בעליהן כמו שאומרים שהעוסק בבנין מתמסכן, וכן נחלקו בפסוק את פיתם ואת רעמסס אם שמה פתם ונקראת רעמסס שראשון ראשון שבנו מתרוסס, או שמה רעמסס ונקראת פתם שראשון ראשון פי תהום בולעו.

ר"ל מבאר בפסוק וכאשר יענו אותן כן ירבה וכן יפרוץ ולא כתוב רבו ופרצו שרוח הקדש מבשרת כן ירבה וכן יפרוץ, ויקוצו מפני בני ישראל שהיו נראים להם כקוצים,

ר"א מבאר בפסוק ויעבידו את בני ישראל בפרך עמוד ב שהכוונה בפה רך, ור"ש בר נחמני מבאר בפריכה בשברון גוף.

רבא מבאר בפסוק בחומר ובלבנים שבתחילה בחומר ולבנים ובסוף בכל עבודה בשדה

ר"ש בר נחמני מבאר בשם ר' יונתן בפסוק את כל עבודתם שהחליפו מלאכת אנשים לנשים ושל נשים לאנשים, וכאן לכו"ע בפרך הכוונה בפריכה.

ר' עזריא דרש שבשכר נשים צדקניות שבאותו דור נגאלו, שכשהלכו לשאוב מים הזמין להם הקב"ה דגים קטנים לכדיהן וחציו היה מים וחציו דגים ושופתות שתי קדירות של חמים ושל דגים, והוליכו לבעליהן לשדה ורחצו וסכו אותם והאכילום והשקום ונבעלו להם בין שפתים, כמו שכתוב אם תשכבון בין שפתים, ובשכר זה זכו

ישראל לביזת מצרים כמו שכתוב כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק חרוץ, וכשהתעברו חזרו לביתן, וכשהגיע זמן הלידה הלכו לשדה תחת התפוח כמו שכתוב תחת התפוח עוררתך, והקב"ה שולח מי שמנקה ומשפר אותם כמילדת שמשפרת את הולד, שכתוב ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי, ומלקט להם ב' עיגולים של שמן ודבש כמו שכתוב ויניקוהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור, וכשהכירו בהם המצרים באו להרגם ונבלעו בקרקע והביאו המצרים שוורים שיחרשו עליהם, וע"ז נאמר על גבי חרשו חורשים, וכשהלכו המצרים הם יצאו ובצבצו כעשב הארץ, כמו שכתוב רבבה כצמח השדה נתחך, וכשגדלו באים עדרים עדרים לביתם כמו שכתוב ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים, ויש לקרוא בעדרי עדרים, וכשהתגלה הקב"ה בים הם הכירוהו תחילה, שכתוב זה קלי ואנהו.

נחלקו רב ושמואל אם המילדות הן אשה ובתה יוכבד ומרים, או כלה וחתומה יוכבד ואלישבע, וישנה ברייתא ששפרה זו יוכבד ונקראת שפרה שמשפרת את הולד, ופועה זו מרים שהיתה פועה לולד או שהיא היתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי ללדת בן שיושיע את ישראל.

פרעה אמר להן וראיתן על האבנים, אמר רב חנן שמסר להם סימן שזמן הלידה הוא כשירכותיה מצטננות כאבנים, ויש אומרים כמו שכתוב וארד מבית היוצר והוא עושה מלאכה על האבנים, וכמו שליוצר יש ירך מב' צדדים וסדן באמצע כך לאשה ירך מב' צדדים והולד באמצע, ור' חנינא אומר שמסר להם סימן שאם בן הוא פניו למטה ובת פניה למעלה.

ר' יוסי בר' חנינא דרש בפסוק ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים ולא כתוב להן שהוא תבען לדבר עבירה ולא הסכימו.

שנו בפסוק ותחיינ את הילדים שלא רק שלא המיתום אלא שסיפקו להם מים ומזון, ומה שאמרו לפרעה כי חיות הנה אין הכוונה שחיה לא צריכה עזרה בלידה, אלא שהן אמרו לפרעה שישראל נמשלו לחיות, כמו שכתוב גור אריה יהודה, יהי דן נחש, נפתלי אילה שלוחה, יששכר חמור גרם, יוסף בכור שור, בנימין זאב יטרף, ובמי שלא כתוב נאמר על כולם מה אמך לביא בין אריות רבצה.

נחלקו רב ושמואל בפסוק ויעש להם בתים אם הכוונה לבתי כהונה ולויה או בתי מלכות, כהונה ולויה היינו משה ואהרן, ובתי מלכות הכוונה לדוד שבא ממרים שכתוב ותמת עזובה אשה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור, וכתוב ודוד בן איש אפרתי.

כתוב בדברי הימים וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון, ובתורה הוא נקרא בן יפונה שפנה מעצת מרגלים, ואמנם כתוב בשופטים וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב, אמר רבא שכלב היה חורגו של קנו,

דף יב וכך מדויק ממה שכתוב בתורה כלב בן יפונה הקניזי. עזובה זו מרים ונקראה עזובה שהכל עזובה מתחילה, וכתוב הוליד את עזובה אמר ר' יוחנן שהנושא אשה לשם שמים הכתוב מחשיב כאילו ילדה, ויריעות שפניה היו דומים ליריעות, בניה הכוונה לבעלה שבנאה, ישר שישר עצמו מעצת מרגלים, שובב ששיבב את יצרו מעצתם ארדון שרדה את יצרו, ויש אומרים שפניה היו דומים לורד, ומה שכתוב ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים, אשחור זה כלב שהשחיר פניו בתעניות שינצל מהמרגלים, אבי שנעשה לה כאב, תקוע שתקע לבו לאביו שבשמים, ומרים נעשתה כשתי נשים שבתחילה היתה חולה ובסוף כנערה, ובני חלאה צרת וצהר ואתנן, צרת שהיא כצרה לאחרות, צהר שפניה כצהרים, אתנן שהרואה אותה מוליך אתנן לאשתו.

ר' יוסי בר' חנינא אומר בפסוק ויצו פרעה לכל עמו שהוא גזר גם על עמו שגזר ג' גזרות בתחילה אם בן הוא והמיתן אותו ואח"כ גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והבת תחיון, ואח"כ גם על עמו.

רב יהודה בר זבינא מבאר בפסוק וילך איש מבית לוי שהלך בעצת בתו שהוא היה גדול הדור ואחר גזירת כל הבן הילוד אמר לשוא אנו עמלים וגיירש את אשתו וכך עשו כולם, אמרה לו בתו וזירתך קשה משל פרעה שגזר רק על הזכרים ואתה גזרת גם על הנקבות, פרעה גזר רק בעוה"ז ואתה גם בעוה"ב, וגזרת פרעה ספק מתקימת ספק לא, אך גזרתך שאתה צדיק ודאי קיימת שכתוב ויגזר אומר ויקם לך, עמד עמרם והחזיר את אשתו וכך עשו כולם, אך לפ"ז מה שכתוב ויקח ולא כתוב ויחזור ויקח יש לבאר שעשה בה מעשה ליקוחין

שהושיבה באפריון ואהרן ומרים רקדו לפניו, ומלאכי השרת אמרו **אם הבנים שמחה.**

מה שכתוב בת לוי למרות שהיא היתה בת ק"ל שהרי ר' חמא בר חנינא אומר שיוכבד נולדה בין החומות שכתוב **אשר ילדה אותה ללוי במצרים** שלידתה במצרים אך ההריון היה בדרך, ור' יהודה מפרש שנולדה בה סימני נערות.

מה שכתוב ותהר האשה ותלד בן, לכאורה היא היתה מעוברת ממנו ג' חדשים קודם אמר ר' יהודה בר זבינא שמקשים את הלידה להריון שכמו שהורתה שלא בצער כך הלידה היתה שלא בצער שנשים צדקניות אינן בפתקה של חוה.

ותרא אותו כי טוב הוא לר"מ שמו טוב, לר' יהודה שמו טוביה, לר' נחמיה שהיה הגון לנבואה, ואחרים אומרים שהוא נולד מהול, וחכמים אומרים שבשעת לידתו התמלא הבית אורה, שכתוב **וירא אלוקים את האור כי טוב.**

ותצפנהו שלשה ירחים שהמצרים ספרו לה משעה שחזרה אך היא כבר היתה מעוברת ממנו קודם לכן ג' חדשים, ומה שכתוב **ולא יכלה עוד הצפינו** לכאורה היא יכלה להמשיך להחביאו כמו קודם, אלא שכשהמצרים שמעו שנולד ילד הביאו תינוק אחר וגורמים לו לבכות וגורם לתינוק השומעו לבכות, וע"ז נאמר **אחוזו לנו שעלים שועלים קטנים.**

יוכבד לקחה תיבת גומא כדברי ר"א שממון הצדיקים חביב להם מגופם שהם לא פושטים ידם בגזל, ור"ש בר נחמני מפרש שגומא הוא רך שעומד בדבר רך וקשה, **ותחמרה בחמר ובזפת** חמר בפנים וזפת בחוץ כדי שאותו צדיק לא יריח ריח רע.

ותשם בסוף ר"א מבאר ים סוף, ור"ש בר נחמני מפרש שגם **עמוד ב** כמו שכתוב **עלה וסוף קמלו.**

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור מפרש ר' יוחנן בשם רשב"י שהיא ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה כמו שכתוב **אם רחץ ה' את צואת בנות ציון, ונערותיה הולכות מפרש ר' יוחנן** שהליכה זו היא לשון מיתה כמו שכתוב **הנה אנוכי הולך למות,** שכשראו שהיא רוצה להצילו אמרו לה גבירתנו כשמלך גוזר גם אם כולם לא מקיימים אותה בני ביתו ודאי מקיימים אותה ואיך עוברת את על גזירת אביך, וגבריאל בא וחבטן בקרקע.

ותשלח את אמתה נחלקו ר' נחמיה ור' יהודה אם הכוונה לידה או לשפחה שלא כתוב ידה, ואמנם גבריאל חבטן בקרקע אך נשארה אחת שאין דרך בת מלך ללכת לבדה, ולמ"ד ששלחה ידה בא לומר שהשתרבה הרבה אמות כמו שאמרו על שרביטו של אחשורוש וכן אתה מוצא בבת פרעה וכן בשיני רשעים שר"ל דרש בפסוק **שיני רשעים שברת** שיש לקרוא שרבת.

ר' יוסי בר' חנינא מבאר בפסוק **ותפתח ותראהו** ולא כתוב **ותרא** אלא שראתה עמו שכינה.

מה שכתוב והנה נער בוכה, לר' יהודה קולו היה כנער אמר לו ר' נחמיה שא"כ הוא כבעל מום אלא שאמו עשתה לו חופת נעורים שאמרה אולי לא אראה בחופתו.

ותאמר מילדי העברים זה ר' יוסי בר' חנינא אומר שראתה שהוא מהול, ור' יוחנן אומר שהיא התנבאה זה נופל ואחר אינו נופל, כמו שאמר ר"א בפסוק **וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים המצפצים והמהגים,** שהם צופים ולא יודעים מה שראו שמושיען של ישראל לוקה במים וגזרו **כל הבן הילוד וכשמשה נזרק למים** אמרו שאינם רואים אותו יותר ובטלו את הגזירה, והם לא ידעו שהוא ילקה על מי מריבה, וכך דרש רב חמא בר חנינא בפסוק **המה מי מריבה** המה שראו איצטגניני פרעה וטעו, וע"ז אמר משה **שש מאות אלף רגלי** שבזכותי נצלתם כולכם, ור' חנינא בר פפא אומר שאותו יום היה כ"א בניסן ואמרו מלאכי השרת לפני ה' מי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה ילקה ביום זה, ור' אחא בר חנינא אומר שזה היה בו' בסיון והם אמרו שמי שעתיד לקבל תורה ביום זה ילקה ביום זה, ולמ"ד ר' בסיון מובן שיש ג' חדשים מז' אדר שנולד בו, אך למ"ד כ"א ניסן לא עברו ג' חדשים, ויש לומר שהשנה היתה מעוברת ועבר רוב חודש ראשון ואמצעי ורוב שלישי.

ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות, שבת פרעה לקחה אותה לנשים מצריות ולא רצה לינק מהם שהוא אמר פה שעתידי לדבר עם השכינה ינק מדבר טמא, וע"ז נאמר **את מי יורה דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים.**

ותלך העלמה אמר ר"א שהלכה בזריזות כעלם, ור"ש בר נחמני אומר שהיא העלימה דבריה, ובת פרעה אמרה לה **היליכי את הילד הזה** אמר ר' חמא בר חנינא שהתנבאה הי לך שליכי, ואני אתן את שכרך שלא רק שמחזירים לצדיקים את שלהם אלא שנותנים להם שכר על כך.

מה שכתוב ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ולא כתוב אחות משה ביאר רב עמרם או ר"נ בשם רב שמרים התנבאה כשהיתה אחות אהרן,

דף יג שאמה עתידה ללדת בן שיושיע את ישראל, וכשנולד התמלא הבית אורה נשקה עמרם על ראשה ואמר לה התקיימה נבואתך, וכשהטילוהו ליאור טפח על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתך, ולכן נאמר **ותתצב אחותו מרחוק לדיעה מה יעשה לו** והיינו לדעת מה יהיה בסוף נבואתה.

כתוב בקבורת יעקב ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה ואח"כ כתוב **וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו,** ובסוף כתוב **וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו ואח"כ וכל העולים אתו לקבור את אביו,** אמר ר' יוחנן שבתחילה לא ראו בכבודם ולא נהגו בהם כבוד שילכו תחילה, ואחר שראו כבודם נהגו בהם כבוד, שכתוב **ויבואו עד גורן האטד** ומה שייך גורן לקוצים אלא פירש ר' אבהו שמלכי כנען הקיפו בכתרים את מטתו של יעקב כמו גורן המוקף באטד, ובני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה באו למלחמה, אך כשראו את כתרו של יוסף תלוי באורנו של יעקב תלו כולם כתריהם ותלו שם ל"ו כתרים, ועשו שם מספר גדול וכבדו אפילו סוסים וחמורים, וכשהגיעו למערת המכפלה עשו עיכב לקברו שהוא אמר שיש בחברון קרית הארבע ד' זוגות: אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה, וא"כ כיון שיעקב קבר שם את לאה בשלו נשאר קבר אחד לעשו, אמרו לו מכרת את חלקך אמר להם אמנם מכרתי את בכורתי אך מגיע לי חלק כפשוט, אמרו לו מכרת את הקבר שנאמר **בקברי אשר כריתי לי** וביאר ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק שכירה היא מכירה שבכרתי הים קוראים למכירה כירה, אמר עשו תביאו את שטר המכירה אמרו לו שהוא במצרים ושלחו את נפתלי שהוא קל כאילה שנאמר עליו **נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר,** ור' אבהו אמר שיש לקרוא אמרי ספר, ואזניו של חושים בן דן היו כבידות והוא שאל מה קורה אמרו לו שעשו מעכב אמר חושים עד שיבא נפתלי יהיה סבי מוטל בבזיון, לקח מקל והכה את ראשו של עשו ונפלו עיניו על רגלו של יעקב ויעקב פתח עיניו וחיך, וע"ז נאמר **ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע** ואז התקיימה נבואתה של רבקה **למה אשכל גם שניכם ביום אחד** ואמנם מיתתן לא היתה ביום אחד אך קבורתם היתה ביום אחד, אך קשה שלא רק יוסף התעסק בו שהרי כתוב **וישארו אותו בניו ארצה כנען,** ויש לומר שהם אמרו הניחו לו שכבודו במלכים יותר מהדיוטות.

יש להתבונן כמה המצוות היו חביבות על משה רבינו, שכשכל העם היו עסוקים בביות מצרים ואילו הוא התעסק במצוות שכתוב **חכם לב יקח מצוות,** וסרח בת אשר נשארה מדורו של יוסף ומשה שאל אותה היכן הוא קבור, אמרה לו שהמצרים נתנוהו בארון ברזל ושיקעוהו בנילוס כדי שיתברכו מימיו, והלך משה לשפת נילוס ואמר יוסף יוסף הגיע העת שהקב"ה נשבע שהוא גואל את ישראל והגיעה זמן השבועה שהשבעת והעליתם את עצמותי אם אתה מראה עצמך מוטב ואם לא אנו נקיים משבועתך, מיד צף הארון אף שהוא מברזל, ואין בזה תימה שכתוב והיה האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ואמר אהה אדוני והוא שאול, ויאמר איש האלוקים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל, ואם לאלישע שהוא תלמידו של אליהו שהוא תלמידו של משה צף הברזל מפניו ק"ו שיצוף מפני משה רבינו, ור' נתן אומר שיוסף היה קבור בקברניט של מלכים ומשה הלך לשם ואמר יוסף הגיע עת שנשבע הקב"ה לגאול והגיעה זמן שבועתך אם אתה מראה עצמך מוטב ואם לא אנו נקיים משבועתך, ואז הזדעזע ארונו של יוסף ונטלו משה, וכל המ' שנה שהיו ישראל במדבר שתי הארונות של מת ושל שכינה הלכו יחד והעוברים ושבים אמרו מה טיבם, וכשאמרו שזה של מת ושכינה אמרו וכי כך הדרך שילכו יחד **עמוד ב** ואמרו להם קיים זה מה שכתוב בזה ואף שגם בלי שמשה היה מתעסק התעסקו בו ישראל שהרי כתוב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל קברו בשכם, ועוד שבניו היו צריכים להתעסק בו, ויש לומר שמשה אמר שכבודו במרוכים יותר ממועטים ובגדולים יותר מקטנים.

אמר רב חמא בר חנינא שיוסף נקבר בשכם מכיוון שמשם גנבוהו חזרה אבידתו לשם.

בפסוק אחד נאמר ויקח משה את עצמות יוסף ובפסוק השני כתוב **אשר העלו בני ישראל,** ביאר רב חמא בר חנינא שמי שלא גמר דבר ואחר גמרו זה נקרא שהוא עשה הכל, ור"א אומר שגם מורידים אותו מגדולתו שכתוב **ויהי בעת ההיא וירד יהודה,** ור"ש בר נחמני אומר שקובר אשתו ובניו שכתוב **ותמת בת שוע** וכן **וימת ער ואונן.**

רב יהודה אומר בשם רב שעצמות יוסף נקראו כך בחייו שאמר את עצמותי, שהוא לא מחה בכבוד אביו שאחיו אמרו עבדך אבינו ולא

אמר להם כלום, ואמר רב יהודה בשם רב או רב חמא בר חנינא שיוסף מת קודם אחיו מכיוון שהנהיג עצמו ברבנות.
ר"א דרש בפסוק ויוסף הורד שיש לקרוא הוריד שהוא הוריד את איצטגניני פרעה מגדולתם, ויקנהו פוטיפר, שקנהו לעצמו, וגבריאל בא ופרע אותו שכתוב בתחילה פוטיפר ואח"כ כתוב פוטיפרע.
ר' לוי אומר שמשעה בישר ברב שאמר **רב לכם** ובישרוהו ברב שהקב"ה אמר לו **רב לך**, או שאמר לו **יש לך רב**, יהושע או שאמר לו **רב לך** שלא יאמרו כמה קשה הרב וכמה סרבן התלמיד, ושנה ר' ישמעאל שמרבים במשא לפי הגמל והיינו שמדקדקים בו לפי צדקותו.

משה אמר בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום מלאו ימי ושנותי שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש שכתוב **את מספר ימך אמלא**, משה אמר **לא אוכל לצאת ולבא ואין הכוונה שלא הלך שהרי כתוב לא נס ליחו**, ועוד כתוב **ועל משה אל הר נבו** והיו שם י"ב מעלות משה ופסע אותם בפסיעה אחת, ור"ש בר נחמני מבאר בשם ר' יונתן שלא יכל לצאת ולבא בדברי תורה שהסתתמו ממנו שערי חכמה, ומה שכתוב **וילך משה ויהושע ויתיצבו** שהיתה שבת של דיווגי שניטלה רשות מזה ונתנה לזה, ואמר רב יהודה שלולא כתוב במקרא אי אפשר היה לאמרו שמשעה מת בחלקו של ראובן שהר נבו בחלקו של ראובן שכתוב **ובני ראובן בנו את נבו** והוא קבור בחלקו של גד, שכתוב **וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון**, והמרחק מחלק ראובן לגד הוא ד' מיל ומשה היה מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים **צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל** והקב"ה אומר **מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי אוץ**, ושמואל אומר שהקב"ה אמר **מי כהחכם ומי יודע פשר דבר**, ור' יוחנן אומר **החכמה מאין תמצא**, ור"ז אומר **וימת שם משה**, וסמליון אומר וימת שם משה ספרא רבה דישראל.
ר"א הגדול אומר שבת קול יצאה י"ב מיל על י"ב מיל כנגד מתנה ישראל וימת משה ספרא רבה דישראל, ויש אומרים שמשעה לא מת שכתוב **כאן וימת שם** וכתוב בהר סיני **ויהי שם עם ה'** וכמו ששם הוא עומד ומשמש כך כאן עומד ומשמש.

ר' ברכיה אומר במה שכתוב **ויקבור אותו בניא מול בית פעור** שזה סימן בתוך סימן ובכ"ז לא ידע איש את קבורתו,
דף יד ושלחה מלכות הרשעה למושל של בית פעור היכן קבורת משה וכשעמדו למעלה נראה להם למטה וכשעמדו למטה נראה להם למעלה וכשנחלקו לשתי קבוצות לעומדים למעלה נראה למטה ולעומדים למטה נראה להם למעלה לקיים את הפסוק **ולא ידע איש את קבורתו**, ור' חמא בר חנינא אומר שגם משה עצמו אינו יודע היכן קבורתו שכתוב **ולא ידע איש ועל משה נאמר וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים**, ועוד אמר ר' חמא שמשעה נקבר שם כדי לכפר על מעשה פעור, ועוד אמר ר' חמא בפסוק **אחרי ה' אלוקיכם תלכו**, ולכאורה איך שייך ללכת אחרי השכינה שנאמר **ה' אלוקיך איש אוכלה הוא** אלא שיש ללכת אחרי מידותיו, שכמו שהקב"ה מלביש ערומים שכתוב **ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם** כך אתה תלביש ערומים, וכמו שהקב"ה ביקר חולים שכתוב **וירא אליו ה' באלוני ממרא** כך אתה בקר חולים, וכמו שהקב"ה נחם אבלים שכתוב **ויהי אחר מות אברהם ויברך אלוקים את יצחק בנו**, אף אתה נחם אבלים וכמו שהקב"ה קובר מתים שכתוב **ויקבור אותו בניא כך אתה קבור מתים.**

נחלקו רב ושמואל בפסוק כתנות עור אם הוא בא מעור או שזה דבר שהעור נהנה ממנו והיינו פשתן.

ר' שמלאי דרש שהתורה מתחילה בגמילות חסדים **ויעש ה' כתנות עור**, וסופה גמילות חסדים שכתוב **ויקבור אותו בניא**.

עוד דרש ר' שמלאי מדוע התאווה משה להכנס לא"י וכי הוא צריך לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אלא שהוא אמר שישראל הצטוו בה הרבה מצוות והוא רצה לקיימן, אמר לו הקב"ה שאם אתה מבקש כדי לקבל שכר אני אתן לך שכר כאילו עשית, שכתוב **לכן אחלק לו רבים** ואת **עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע לכן אחלק לו רבים**, ואין לומר כאחרונים ולא כראשונים שכתוב **ואת עצומים והיינו כאברהם יצחק ויעקב שהם עצומים בתורה ובמצוות ומשה מסר עצמו למיתה**, שכתוב **ואם אין מחני נא והוא נמנה את פושעים עם מתי מדבר**, והוא **נשא חטא רבים** שכיפר על מעשה העגל **ולפושעים יפגיע שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה**, ופגיעה היא תפילה שכתוב **ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפילה ואל תפגע בי**.

פרק היה מביא

משנה הכהן מביא את מנחת הסוטה בכפיפה מצרית ונותנו על ידיה ליגיעה, ואף שכל המנחות בכלי שרת מנחה זו בכפיפה מצרית וסופה

בכלי שרת, ובכל המנחות יש שמן ולבונה ובמנחה זו אין שמן ולבונה, כל המנחות נעשות מחיטים וזו משעורים, ואף שמנחת העומר היא משעורים אך היא באה גרש ומנחת סוטה באה מקמח, ור"ג אומר שכיון שמעשיה מעשה בהמה לכן קרבנה מאכל בהמה. **גמרא** אבא חנין אמר בשם ר"א שרצו ליגיעה כדי שתחזור בה ואם התורה חסה על עוברי רצונו ק"ו בעושי רצונו, אך לכאורה הטעם הוא כדי שלא תמחק המגילה, **עמוד ב** יש לומר שר"א סובר שהקרבנות המנחה אחר השקאה וא"כ כבר נמחקה המגילה אלא הטעם הוא כי התורה חסה עליה.

כתוב בסדר המנחות שמביאה מביתו בקלתות של כסף וזהב ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונתן עליה שמנה ולבונה ומוליכה לכהן והכהן מוליכה למזבח ומניחה בקרן דרומית מזרחית כנגד חודה של קרן ודיו, ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ ממקום שיש ריבוי שמן ונותנו לכלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את הלבונה ונותנו על גביו ומעלה אותו למזבח בכלי שרת ומולחו ונותנו על האישים, וכשקרב הקומץ השיריים נאכלים והכהנים יכולים לאכלו ביין שמן ודבש ואסורים רק להחמיצו, וקשה ששנינו במשנתנו שנותן בכלי שרת, ויש לומר שנותן בכלים הראויים לכלי שרת, ומשמע במשנה שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת וזה לא כדעת ר' יוסי בר' יהודה ששנינו שרבי פסל כלי שרת של עץ ור' יוסי בר' יהודה הכשיר, ויש לומר שר' יוסי יודה שזה לא ראוי לכלי שרת שהוא גם מודה במה שכתוב **הקריבהו נא לפחתך**.

הברייתא אומרת נותנה לכלי שרת ומקדש בכלי שרת, משמע לכאורה שכלי שרת מקדשים רק לדעת, ויש לדחות שנותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת.

בכל המנחות כתוב **ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה** ומוליכה אצל כהן שכתוב **והביאה אל בני אהרן** והכהן מוליכה למזבח שכתוב **והגישה אצל המזבח**, ובקרן דרומית לומדים ממה שכתוב **וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן אל פני המזבח**, ושנינו שאין לומר לפני ה' במערב כי כתוב **אל פני המזבח**, ואין לומר בדרום כי כתוב **לפני ה'** לכן מגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו, ור"א אומר שאין לומר שיגיש במערבה של קרן או בדרומה שבכל מקום שיש ב' פסוקים אחד מקיים עצמו ואת חבירו והאחר מקיים עצמו ומבטל דברי חבירו, תופסים את הפסוק שמקיים עצמו ואת חבירו ומניחים את הפסוק שמבטל את חבירו, וא"כ אם נאמר שיתן במערב שהוא לפני ה' א"כ זה ביטל את הפסוק **אל פני המזבח** ואם ניתן בדרום נבטל את הפסוק **לפני ה'**, לכן יתן בדרומה של קרן, ומבאר רב אשי שהקיום הוא אם נאמר שכל המזבח בצפון, וא"כ גם בדרומו של המזבח נקרא לפני ה' ומה שכתוב ודיו אמר רב אשי שהכוונה שלא נאמר שיגיש בלי כלי, קמ"ל שיתן בכלי שלומדים הגשה מהקרבה וכמו שהקרבה לכהן היא בכלי כך ההגשה היא בכלי.

כשקומץ מסלק את הלבונה לצד אחד כדי שלא יקמוץ אותה, וכך כתוב במשנה שאם קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט לבונה פסול.

קומץ ממקום שיש ריבוי שמן שכתוב **מסלתה ומשמנה**, מגישה ומשמנה.

מה שכתוב שוב שנותן את הקומץ ומקדש בכלי שרת שזה כמו דם שאף שקידשתו הסכינ בצואר בהמה מקדשו שוב בכלי שרת.

מלקט את הלבונה ונותן על הקומץ שכתוב **ואת כל הלבונה אשר על המנחה**.

דף טו מה שכתוב מעלהו ומקטירו בכלי שרת וכמובן שלא מקטיר את הכלי אלא הכוונה שמעלהו בכלי שרת להקטירו.

מולח את המנחה שכתוב **וכל קרבן מנחתך במלח תמלח**.

השיריים נאכלים אחר הקרבנות הקומץ, שכתוב **והקטיר הכהן את אזכרתה והנותרת מן המנחה לאהרן ובניו**, ולר' חנינא הקומץ מתיר את השיריים לאכילה מששלטה בו האור, ולר' יוחנן משתוצת האור ברובו.

הכהנים יכולים לאכלו ביין שמן ודבש שכתוב **למשחה** לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים.

אסורים רק לחמץ אותם שכתוב **לא תאפה חמץ חלקם** ואמר ר"ל שאפילו חלקם לא יאפה חמץ.

מה ששנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה, לכאורה מנחת חוטא יוצאת מהכלל שכתוב **לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה**, יש לבאר שכל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות מהחיטים ובאות סולת, ומנחת חוטא אף שאינה טעונה שמן ולבונה היא באה מחיטים וסולת, ומנחת העומר אף שבאה מהשעורים היא באה עם שמן ולבונה ובאה גרש, ואילו מנחת סוטה לא טעונה שמן ולבונה ובאה מהשעורים ובאה קמח.

ר"ש אומר שמנחת חוטה היתה צריכה לבא עם שמן ולבונה שלא ירויה החוטה אך אינה טעונה שמן שלא יהיה קרבנו מהודר, וגם חטאת חלב היתה צריכה לבא עם נסכים כדי שלא ירויח החוטה אך לא מביא נסכים כדי שלא יהיה קרבנו מהודר, וחטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים כי זה לא בא על חטא, ואף שר"ש בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שהנגעים באים על שבעה דברים, יש לומר שהנגע כבר כיפר לו והקרבן הוא רק להתירו בקדשים, אך לפ"ז יש לומר שבחטאת נזיר יביא נסכים כי זה לא על חטא, יש לומר כדעת ר"א הקפר שהנזיר הוא חוטא.

ר"ג אומר היא עשתה מעשה בהמה לכן קרבנה מאכל בהמה, ואמר ר"ג לחכמים שהסופרים יניחו לדרוש כמין חומר **עמוד ב** שר"מ אמר היא האכילתו מעדני עולם לכן קרבנה מאכל בהמה, אמרו לו שזה דוקא בעשירה ומה תאמר בעניה אלא כשם שמעשיה מעשה בהמה לכן קרבנה מאכל בהמה.

משנה הביא פילה של חרס ונתן בה חצי לוג מים מהכיוור, ולר' יהודה רביעית, ור' יהודה ממעט במים כמו שמיעט בכתב, ונכנס הכהן להיכל ופנה לימינו והיה שם מקום אמה על אמה והיתה שם טבלה של שיש וטבעת קבועה בה והגביה אותה נטל עפר מתחתיה, ונותן בשיעור שיראה במים שכתוב **ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים. גמרא** לר' ישמעאל נותן בפילי של חרס חדשה שלומדים כלי כלי ממצורע כמו ששם היה חרס חדשה שכתוב **ושחט אל כלי חרס על מים חיים** וכמו שלא נעשתה מלאכה במים כך לא נעשתה מלאכה בחרס וכך בסוטה, ובאמת לר' ישמעאל נלמד ממצורע שבסוטה נצטרך מים חיים, וכדברי ר' יוחנן שמי הכיור הם מי מעין, אך לחכמים הם מכל מים, אך לכאורה יש לפרוך שמצורע טעון עץ ארו ואזוב ושני תולעת, אמר רבה שכתוב **כלי חרס** והיינו כל שאמרתי לך כבר מצורע ולא לומדים במה מצינו.

רבא אומר שנותן רק בכלי שלא השחירו פניו, ואם השחירו פניו פסול כמו מים שלא השתנו כך הכלי לא השתנה, ורבא מסתפק אם השחירו והחזירם לכבשן והתלבנו האם נאמר שהם נדחו או שזה חזר להתחלה, ולכאורה יש להוכיח מדברי ר"א שם לקח עץ ארו ואזוב ושני תולעת והפשילם לאחוריו פסולים ואף שיכולים לחזור לקדמותם, יש לומר שרק כשנקלפו נפסלו.

הכהן פנה בהיכל לימינו שכל פניות שפונים יהיו לימינו.

שינוי בברייתא שאין לומר שהכהן יתקן עפר מהחוץ ויכניס כי כתוב **בקרקע המשכן**, ואין לומר שיחפור בקרדומות שכתוב **אשר יהיה**, אלא אם יש שם יביא משם ואם אין שם יביא לשם, ובברייתא אחרת שינוי יתקן מבחוץ ויכניס ומה שכתוב **בקרקע המשכן** אמר איסי בן יהודה לרבות קרקע

דף טז של שילה נוב וגבעון ובית עולמים, ואיסי בן מנחם אומר שאין צורך ללמוד מזה שהרי אם בטומאה קלה לא חילקו במקומות כך בטומאת אשת איש אין לחלק, ומה שכתוב **בקרקע המשכן** בא לרבות שלא יביא מתוך קופתו.

הסתפקו כשאין עפר אם יתן אפר, ולב"ש אין ספק שהם סוברים לענין כיסוי הדם שלא מצאנו אפר שנקרא עפר, והספק הוא לב"ה שאפר נקרא עפר האם נאמר שבסוטה כתוב **בקרקע המשכן** וא"כ דוקא עפר, או שהפסוק הזה מלמד כדברי איסי בן יהודה או איסי בן מנחם, ויש להוכיח שר' יוחנן אמר שבג' מקומות ההלכה עוקבת מקרא, שהתורה אומרת **וכסו בעפר** וחכמים אמרו בכל דבר, התורה אמרה שניזיר לא יגלח בתער ולהלכה בכל דבר, התורה אמרה **ספר כריתות** ולהלכה בכל דבר, ואם נאמר שגם בסוטה ניתן בכל דבר א"כ שימינו גם את זה, ויש לדחות שהתנא שייר והוא שייר שיוור נוסף והיינו מצורע, שכתוב **והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו** וזה כלל, **את ראשו זקנו וגבות עיניו** זה פרט, ואת כל שערו יגלח זה שוב כלל, ויש ללמוד כעין הפרט בכל מקום שיש כינוס שיער ונראה ומרבים את שיער הרגלים וממעטים את שער בית השחי ושאר הגוף, ולהלכה מגלחו כדלעת, ששינוי שכשבא להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו וביום השמיני מגלח שוב כתגלחת ראשונה, ור"נ בר יצחק אומר שמצורע אינו שיוור כי זה לא עוקב מדאורייתא אלא רק מדרבנן, ורב פפא אומר שאין להחשיב מצורע כי ההלכה אינה עוקרת את הפסוק אלא רק מוסיפה שמגלח הכל, ורב אשי אומר שהמשנה הזו היא כר' ישמעאל שדורש כלל ופרט **עמוד ב** ומי שסובר שמגלח כדלעת זה כר"ע שדורש בדרך ריבוי ומיעוט, **יגלח כל שערו** הוא ריבוי, **את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו** הוא מיעוט, **ואת כל שערו יגלח** הוא ריבוי וריבה הכל ומיעט שיער שבתוך החוטם, אך יש להוכיח מדברי רב הונא בר אשי בשם רב שאם אין שם עפר מביא רקבובית ירק ומקדש, ויש לדחות שרקבובית נקראת עפר אך אפר לא נקרא עפר.

ג' דברים צריכים שיראו: עפר סוטה, אפר פרה, ורוק יבמה, ובשם ר' ישמעאל הוסיפו גם דם צפורי מצורע, שכתוב בפסוק **וטבל אותם בדם הצפור השחווטה** ושנו על כך שאין לומר בדם ולא במים כי כתוב **במים** ואין לומר שרק במים כי כתוב בדם אלא מביא מים שדם הצפור ניכר בהם והוא רביעית ורבנן למדו מהפסוק הזה לגופו של ענין שיטבול בדם ובמים, ור' ישמעאל למד ממה שלא כתוב **וטבל בהם** וכתוב **בדם ובמים** ומשמע שהדם יהיה ניכר, ורבנן סוברים שאם היה כתוב בהם היינו אומרים שיתן בכל אחד מהם ולא יערבם, קמ"ל שיערבם, ור' ישמעאל לומד את זה ממה שכתוב פסוק **נוסף ושחט את הצפור האחת**, ורבנן סוברים שלא לומדים מושחט שיתכן שישחט ללא הוצאת דם ע"י שיחזיק את הורידים ויקבל את הדם בכלי אחר, קמ"ל שיערבם.

ר' ירמיה שאל את ר' זירא מה עושים בצפור גדולה שיש בה רוב דם ממים או קטנה שנדחית מפני מים, אמר לו האם לא אמרתי לך שלא תוציא עצמך מחוץ להלכה שחכמים שיערו בצפור דרוור שאין בה גדולים שמדחים המים ולא קטנים שנדחים ממים.

לת"ק אם הכהן הקדים עפר למים פסול ולר"ש כשר, שכתוב בפרה אדומה **ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת**, ולכאורה הוא אפר ומדוע קורא לו הפסוק עפר, אלא בא ללמד גזירה שוה שכמו שבסוטה עפר על גבי מים כך בפרה אפר על מים, וכמו שבפרה אם הקדים אפר למים כשר כך בסוטה אם הקדים עפר למים כשר, ובפרה לומדים שכשר שבפסוק אחד נאמר **ונתן עליו א"כ האפר תחילה**, וכתוב **אח"כ מים חיים אל כלי א"כ המים תחילה** אלא נותן מה שרוצה קודם, ורבנן סוברים **שאל כלי** הוא דוקא, ואין לומר שהפסוק **עליו** הוא דוקא כי כתוב **מים חיים** שיהיה חיותן בכלי וכמו שבכל מקום המכשיר הוא למעלה כך בפרה האפר שהוא המכשיר למעלה.

דף יז משנה לת"ק הכהן כותב מואם לא שכב איש וכו' ואת כי שטית תחת אישך, ואינו כותב **והשביע הכהן את האשה**, וכותב **יתן ה' אותך לאלה ולשבועה** ובאו המים המאריים האלה **במעץ לצבות בטן ולנפיל ירך** ואינו כותב **ואמרה האשה אמן אמן**, ולר' יוסי כותב הכל ללא הפסק, ולר' יהודה כותב רק **מיתן ה' אותך לאלה ולשבועה** ובאו המים המאריים האלה **במעץ וכו'**, ואינו כותב **ואמרה האשה אמן אמן**. **גמרא** התנאים נחלקו בפסוק **וכתב את האלות האלה הכהן בספר**, שר"מ סובר אלות ממש, האלות לרבות קללות שבאות מחמת ברכות אלה למעט קללות שבמשנה תורה, האלה למעט צוואות וקבלות, ור' יוסי מרבה מאת לרבות צוואות וקבלות, ור"מ לא דורש את, ור' יהודה דורש את כל הפסוק במיעוט, אלות ממש האלות למעט קללות שבאות מחמת ברכות אלה למעט קללות שבמשנה תורה, האלה למעט צוואות וקבלות, ולכאורה קשה לר"מ שהה' הראשונה מרבה והשניה ממעטת, ויש לומר שה' שסמוכה לרבי מרבה והה' שסמוכה למיעוט ממעטת, אך קשה שר"מ אינו סובר שלומדים מכלל לאו הן, ואומר ר' תנחום שכתוב כאן הנקי ויש לדרוש חנקי.

ר"ע אומר שאם איש ואשה זכו שכינה ביניהם ואם לא זכו אש אוכלתם, ורבא אומר שהאש של אשה קשה יותר, שבאשה אין אות ה' של ה' מפסיק ואילו באיש ה' מפסיקה.

רבא אומר שהתורה אמרה להביא עפר לסוטה שאם זכתה יהיה לה בן כאברהם אבינו שכתוב בו **עפר ואפר** ואם לא זכתה היא תחזור לאפרה, ועוד אמר רבא שבשכר שאמר אברהם אנוכי עפר ואפר זכו בניו לב' מצוות אפר פרה ועפר סוטה, ולכאורה ישנה גם מצוות כיסוי הדם ויש לומר שזה רק הכשר מצוה ואין שם הנאה, עוד דרש רבא שבשכר שאברהם אבינו אמר **אם מחוט ועד שרוך נעל** זכו בניו לב' מצוות חוט של תכלת ורצועה של תפילין, ובתפילין נאמר **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך**, ואמר ר"א הגדול שזה נאמר על תפילין שבראש, והמעלה בחוט תכלת כדברי ר"מ שהתורה צוותה דוקא על תכלת משאר צבעים שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, שכתוב **ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר**, וכתוב **כמראה אבן ספיר דמות כסא**.

משנה לא כותב על לוח או נייר או דפתרא **עמוד ב** אלא על מגילה שכתוב בספר ולא כותב בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שרושם מלבד דיו שכתוב ומחה שצריך שהכתב יכול להמחות. **גמרא** רבא אומר שאם כתב מגילת סוטה בלילה היא פסולה שכתוב כאן תורה **ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת**, וכתוב **על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט**, וכמו שמשפט ביום כך כתיבת מגילת סוטה ביום, אם כתבה למפרע פסולה שכתוב **וכתב את האלות האלה** כמו הסדר שהן כתובות, ואם כתבה קודם שקבלה עליה שבועה היא פסולה שכתוב **והשביע ואח"כ וכתב**, כס כתב אותה כמו אגרת היא פסולה שכתוב בספר.